

Установа адукацыі
“Беларускі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”

Прарэктар па вучэбнай рабоце
А.В. Макоўчык
2020 г.

Рэгістрацыйны № УД- 31-2-33/вуч.

СТЫЛІСТЫКА БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ

Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасцей:

- 1 – 02 03 01 Беларуская мова і літаратура
- 1 – 02 03 03 Беларуская мова і літаратура.
Замежная мова (з указаннем мовы)

2020 г.

Вучэбная праграма складзена на аснове адукацыйнага стандарта ОСВО 1-02 03 03 - 2013 установы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”, зацверджанага і ўведзенага ў дзеянне пастановай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 30.08.2013 г. № 87 і вучэбных планаў для спецыяльнасцей 1 – 02 03 01 Беларуская мова і літаратура; 1 – 02 03 03 Беларуская мова і літаратура. Замежная мова.

СКЛАДАЛЬНІК:

Т.Я. Старасценка, дацэнт кафедры мовазнаўства і лінгвадыдактыкі ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”, кандыдат філалагічных навук, дацэнт

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

У.І. Куліковіч, загадчык кафедры рэдакцыйна-выдавецкіх тэхналогій установы адукацыі “Беларускі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт”, кандыдат філалагічных навук, дацэнт;

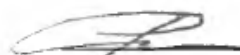
П.П. Жаўняровіч, дацэнт кафедры медыялінгвістыкі і рэдагавання факультэта журналістыкі БДУ, кандыдат філалагічных навук, дацэнт

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

Кафедрай мовазнаўства і лінгвадыдактыкі ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”

(пратакол № 10 ад 20.04.2020 г.)

Загадчык кафедры

 Д.В. Дзятко

Навукова-метадычным саветам ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”

(пратакол № 5 ад 16.06.2020 г.)

Афармленне вучэбнай праграмы і суправаджальных матэрыялаў дзеючым патрабаванням Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь адпавядае.

Метадыст вучэбна-метадычнага аддзела

 С.А. Старадуб

Дырэктар бібліятэкі

 Н.П. Сяткоўская

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Мэта вучэбнай дысцыпліны “Стылістыка беларускай мовы” – удасканаліць моўнае чуццё студэнтаў і ўзровень стылістычнай пісьменнасці.

Задачы вучэбнай дысцыпліны “Стылістыка беларускай мовы:

- пазнаёміць студэнтаў з асноўнымі паняццямі і катэгорыямі стылістычнай структуры беларускай мовы;
- даць уяўленне пра стылістычную норму як адно з асноўных паняццяў стылістыкі;
- удасканаліць навыкі крытычнага аналізу найбольш складаных з’яў стылістыкі беларускай мовы;
- навучыць ацэньваць моўныя сродкі і мэтазгодна выкарыстоўваць іх у залежнасці ад экстралінгвістычных фактараў (зместу, задач, сферы ўжывання і сітуацыі выказвання);
- набыць элементарныя навыкі стылістычнага аналізу тэкстаў;
- садзейнічаць падрыхтоўцы высокакваліфікаваных спецыялістаў, здольных наладжваць кантакты ў розных сферах прафесійнай дзейнасці.

Вучэбная праграма па дысцыпліне “Стылістыка беларускай мовы” прызначана для рэалізацыі на першай ступені вышэйшай адукацыі ў межах цыкла спецыяльных дысцыплін і займае сярод іх важнае месца. Яна знаёміць студэнтаў з асноўнымі паняццямі стылістыкі беларускай мовы, стылістычнымі памылкамі і спосабамі іх выпраўлення, спецыфікай аналізу тэкстаў розных стыляў, падстыляў, жанраў, асаблівасцямі стварэння вусных і пісьмовых тэкстаў. Тэарэтычныя і практычныя веды, набытыя студэнтамі пры вывучэнні курса “Стылістыка беларускай мовы”, адыгрываюць важную ролю ў прафесійнай падрыхтоўцы настаўніка-філолага: стылістыка вучыць адбіраць з усяго арсеналу мовы тыя сродкі, неабходнасць ужывання якіх абумоўлена пэўнымі экстралінгвістычнымі фактарамі.

Месца вучэбнай дысцыпліны ў шэрагу іншых дысцыплін.

Сярод лінгвістычных дысцыплін, якія выкладаюцца на філалагічных факультэтах ВНУ Рэспублікі Беларусь, “Стылістыка беларускай мовы” займае адно з найважнейшых месцаў у сістэме падрыхтоўкі настаўнікаў-філолагаў. Гэта самастойная лінгвістычная дысцыпліна, якая мае свой прадмет вывучэння, метады і прыёмы аналізу.

Сувязь вучэбнай дысцыпліны з іншымі дысцыплінамі.

Вучэбная дысцыпліна “Стылістыка беларускай мовы” звязана з такімі вучэбнымі дысцыплінамі, як “Сучасная беларуская літаратурная мова”, “Культура маўлення”.

Вывучэнне вучэбнай дысцыпліны павінна забяспечыць фарміраванне ў студэнтаў *акадэмічных, сацыяльна-асобасных і прафесійных кампетэнцый.*

Патрабаванні да акадэмічных кампетэнцый

Студэнт павінен:

АК-5 – быць здольным спараджаць новыя ідэі (валодаць крэатыўнасцю);

АК-8 – валодаць навыкамі вуснай і пісьмовай камунікацыі;

АК-9 – умець вучыцца, павышаць сваю кваліфікацыю на працягу ўсяго жыцця.

Патрабаванні да сацыяльна-асобасных кампетэнцый

Студэнт павінен:

САК-3 – валодаць здольнасцю да міжасобасных камунікацый;

САК-4 – валодаць навыкамі захавання здароўя.

Патрабаванні да прафесійных кампетэнцый

Студэнт павінен:

ПК-1 – кіраваць вучэбна-пазнавальнай і вучэбна-даследчай дзейнасцю навучэнцаў;

ПК-2 – выкарыстоўваць аптымальныя метады, формы і сродкі навучання;

ПК-3 – арганізоўваць і праводзіць вучэбныя заняткі разнастайных відаў і формаў;

ПК-4 – арганізоўваць самастойную працу навучэнцаў;

ПК-11 – развіваць вучэбныя магчымасці і здольнасці навучэнцаў на аснове сістэмнай педагагічнай дыягностыкі;

ПК-12 – развіваць навыкі самастойнай працы навучэнцаў з вучэбнай, даведачнай, навуковай літаратурай і іншымі крыніцамі інфармацыі;

ПК-13 – арганізоўваць і праводзіць карэкцыйна-педагагічную дзейнасць з навучэнцамі;

ПК-14 – папярэджваць і пераадольваць неспяховасць навучэнцаў;

ПК-15 – фармуляваць адукацыйныя і выхаваўчыя мэты;

ПК-16 – ацэньваць вучэбныя дасягненні навучэнцаў, а таксама ўзроўні іх выхаванасці і развіцця;

ПК-17 – ажыццяўляць прафесійную самаадукацыю і самавыхаванне з мэтай удасканалення прафесійнай дзейнасці;

ПК-18 – арганізоўваць цэласны адукацыйны працэс з улікам сучасных адукацыйных тэхналогій і педагагічных інавацый;

ПК-19 – аналізаваць і ацэньваць педагагічныя з’явы і падзеі мінулага ў святле сучасных навуковых ведаў.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны “Стылістыка беларускай мовы” студэнт павінен ***ведаць***:

– асноўныя паняцці стылістыкі;

– моўную спецыфіку функцыянальных стыляў беларускай мовы;

– асаблівасці лексічнай, марфалагічнай і сінтаксічнай стылістыкі;

– навуковую літаратуру па стылістыцы.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны “Стылістыка беларускай мовы” студэнт павінен ***умець***:

– выконваць стылістычны аналіз тэкстаў розных функцыянальных стыляў і лінгвістычнае каменціраванне мастацкіх тэкстаў;

– ствараць самастойныя тэксты;

– праводзіць стылістычную праўку тэкстаў розных стыляў;

– кваліфікаваць і выпраўляць памылкі вучняў.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны “Стылістыка беларускай мовы” студэнт павінен **валодаць**:

– навыкамі крытычнага аналізу найбольш складаных з’яў стылістыкі беларускай мовы;

– навыкамі вуснай і пісьмовай камунікацыі;

– уменнем ствараць самастойныя тэксты розных стыляў і жанраў.

У адпаведнасці з вучэбным планам установы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка” на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Стылістыка беларускай мовы” на 4 курсе ў 1 семестры па спецыяльнасці 1-02 03 01 Беларуская мова і літаратура запланавана 100 вучэбных гадзін, з якіх 40 – аўдыторныя заняткі, 24 гадзіны – самастойная праца. На вывучэнне вучэбнай дысцыпліны для спецыяльнасці 1-02 03 03 Беларуская мова і літаратура. замежная мова ўсяго адводзіцца 116 гадзін, з якіх 40 – аўдыторныя заняткі, 40 гадзін – самастойная праца.

Форма атрымання вышэйшай адукацыі – дзённая і завочная.

Размеркаванне гадзін на дзённым аддзяленні на 4 курсе:

спецыяльнасць Беларуская мова і літаратура:

семестр	усяго гадзін	аўдыторныя	лекцыі	практычныя	КСР		самаст. праца	форма кантролю
					лк	пр		
7	116	40	16	20	2	2	40	экзамен

спецыяльнасць Беларуская мова і літаратура. Замежная мова:

семестр	усяго гадзін	аўдыторныя	лекцыі	практычныя	КСР		самаст. праца	форма кантролю
					лк	пр		
7	100	40	16	20	2	2	24	экзамен

Рэйтынгавыя кантрольныя работы праводзяцца па тэмах “Публіцыстычны стыль” (рэйтынгавая кантрольная работа № 1), “Стылістычныя рэсурсы лексікі і фразеалогіі” (рэйтынгавая кантрольная работа № 2), “Стылістыка тэксту. Структурныя адзінкі тэксту” (рэйтынгавая кантрольная работа № 3).

Размеркаванне гадзін на завочным аддзяленні на 4 курсе:

семестр	усяго гадзін	аўдыторныя	лекцыі	практычныя	самастойная праца	форма кантролю
7-8	116	10	6	4	70	экзамен

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

1. Уводзіны.

1.1. *Стылістыка як лінгвістычная дысцыпліна.* Стылістыка, яе змест і задачы. Месца курса “Стылістыка беларускай мовы” ў сістэме лінгвістычных і нелінгвістычных дысцыплін (сувязь курса з лексікалогіяй, фразеалогіяй, арфаэпіяй, граматыкай, гісторыяй беларускай літаратурнай мовы, лінгвістычным аналізам тэксту; літаратурай, філасофіяй, гісторыяй і інш.). Стылістыка і культура маўлення, іх падабенства і адрозненне. З гісторыі станаўлення стылістыкі як самастойнай лінгвістычнай дысцыпліны. Вывучэнне стылістыкі ў беларускай філалогіі. Асноўныя напрамкі сучаснай стылістыкі. Стылістыка мовы, стылістыка маўлення, стылістыка мастацкай літаратуры. Стылістыка тэксту. Стылістыка дэкадавання. Прыёмы вылучэння сэнсавых момантаў твора ў стылістыцы дэкадавання (канвергенцыя, счাপленне, эфект падманутага чакання). Метады і прыёмы стылістычнага аналізу (семантыка-стылістычны, параўнальны, статыстычны; аналіз па слоўнікавых паметах, аналіз слова ў кантэксце, стылістычны эксперымент).

1.2. *Асноўныя паняцці стылістыкі.* Асноўныя паняцці стылістыкі (стыль, стылістычная сістэма, стылістычная норма, стылістычная афарбоўка і інш.). Стылістычныя памылкі, іх адрозненне ад памылак сэнсавых, лексічных, граматычных. Сувязь стылістычных памылак з паняццямі матываванасці, нематываванасці. Разнавіднасці стылістычных памылак (выкарыстанне кніжнай і гутарковай лексікі ў вузкім кантэксце; тэрміналогіі, канцылярызмаў у неспецыяльных тэкстах; недарэчнай вобразнасці; моўных штампаў і плеаназмаў; немілагучных выказаў). Паняцце функцыянальнага стылю. Прынцыпы вылучэння стыляў (сацыяльны, жанравы, функцыянальны і інш.). Тэорыя “трох стыляў”. Стылістычная сістэма мовы. Паняцці стылю, падстылю і жанру. Функцыянальны стиль як незамкнёная сістэма моўных сродкаў.

2. *Афіцыйна-справавы стиль.* З гісторыі развіцця афіцыйна-справавога стылю. Сфера выкарыстання афіцыйна-справавога стылю (афіцыйнае прававодства), форма зносін (пісьмовая і вусная маналагічная), мэта (выражэнне волі, загад, канстатацыя), характар узаемаадносін (афіцыйны). Функцыі афіцыйна-справавога стылю (паведамлення і ўздзеяння). Падстылі і жанры афіцыйна-справавога стылю (заканадаўчы: закон, канстытуцыя, указ і інш., дыпламатычны: камюніке, мемарандум, міжнародны дагавор і інш., адміністрацыйна-канцылярыскі: заява, аб’ява, даверанасць, распіска, характарыстыка і інш.). Асаблівасці тэкстаў афіцыйна-справавога стылю на лексічным узроўні. Адсутнасць эмацыянальных, суб’ектыўна ацэнчаных і гутарковых слоў. Ужыванне абстрактнай, тэрміналагічнай, спецыяльнай лексікі, абрэвіатур. Наяўнасць спецыфічных тэматычных груп (назваў асоб па іх функцыі ў афіцыйных зносінах, назваў дакументаў, іх частак, структуры, абазначэнняў службовых працэдур па ўзгадненні і зацвярджэнні, а таксама канцылярызмаў, устарэлай (архаічнай) лексікі). Асаблівасці тэкстаў афіцыйна-справавога стылю на марфалагічным узроўні. Наяўнасць іменных часцін мовы. Ужыванне аддзеяслоўных

назоўнікаў з адмоўем і без яго, імператыўных дзеясловаў (форма загаднага ладу, форма інфінітыва са значэннем загаду). Пашыранасць адыменных прыназоўнікаў і састаўных злучнікаў. Асаблівасці тэкстаў афіцыйна-справавога стылю на сінтаксічным узроўні. Структура кампазіцыйных канструкцый (раздзелы, параграфы, пункты, падпункты). Сродкі вылучэння тэкставых сегментаў афіцыйных тэкстаў (арабскія лічбы, абзац, працяжнік). Ужыванне спецыфічных устойлівых словазлучэнняў, стандартных канструкцый, дзеяслоўных словазлучэнняў (дзеяслоў+назоўнік) замест дзеясловаў, безасабовых, інфінітыўных канструкцый са значэннем імператыўнасці, сказаў ускладненай будовы, складаных сказаў. Стылістычныя памылкі пры афармленні афіцыйных папер. Стылістычная праўка тэкстаў афіцыйна-справавога стылю. Стылістычнае выкарыстанне сродкаў афіцыйна-справавога стылю ў тэкстах іншых функцыянальных стыляў. Аналіз тэкстаў афіцыйна-справавога стылю.

3. Навуковы стыль. З гісторыі развіцця навуковага стылю. Сфера выкарыстання (навука, вытворчасць, адукацыя), форма зносін (пісьмовая і вусная маналагічная), мэта (паведамленне інфармацыі), характар узаемаадносін (афіцыйны). Спецыфіка інфармацыйнай функцыі навуковага стылю. Падстылі і жанры навуковага стылю (уласна навуковы: манаграфія, дысертацыя, аўтарэферат і інш., навукова-вучэбны: падручнік, лекцыя, семінарскі даклад і інш., навукова-папулярны: выступленне, дапаможнік, артыкул і інш.). Асаблівасці тэкстаў навуковага стылю на лексічным узроўні. Асноўныя групы лексікі навуковага стылю (нейтральныя словы і выразы, словы агульнанавуковага ўжывання, вузкасפעцыяльная і агульнанавуковая тэрміналогія). Адметнасці лексічных сродкаў тэкстаў навукова-папулярнага падстылю (тропы, гутарковыя словы). Асаблівасці тэкстаў навуковага стылю на марфалагічным узроўні. Ужыванне абстрактных назоўнікаў, формаў роднага склону, адзіночнага і множнага ліку назоўнікаў. Выкарыстанне прыметнікаў у састаўных тэрмінах. Наяўнасць формаў цяперашняга часу дзеясловаў (цяперашні пазачасавы), 1-й асобы множнага ліку. Пашыранасць вытворных прыназоўнікаў. Асаблівасці тэкстаў навуковага стылю на сінтаксічным узроўні. Выкарыстанне ўскладненых і складаных сінтаксічных канструкцый, пасіўных адзінак. “Расшчапленне” выказніка. Перавага злучнікавых сказаў над бяззлучнікавымі. Рэалізацыя сэнсавай сувязі паміж сказамі навуковых тэкстаў (лексічны і сінанімічны паўторы). Стылістычныя памылкі ў тэкстах навуковага стылю. Стылістычная праўка тэкстаў навуковага стылю. Стылістычнае выкарыстанне сродкаў навуковага стылю ў тэкстах іншых функцыянальных стыляў. Аналіз тэкстаў навуковага стылю.

4. Публіцыстычны стыль. З гісторыі развіцця публіцыстычнага стылю. Сфера выкарыстання (грамадска-палітычная, культурная, спартыўная), форма зносін (пісьмовая ці вусная маналагічная, пісьмовая ці вусная дыялагічная), мэта, характар узаемаадносін (афіцыйны), функцыі публіцыстычнага стылю. Падстылі публіцыстычнага стылю (газетна-публіцыстычны, радыё- і тэлежурналісцкі, аратарскі). Жанры публіцыстычнага стылю (інфармацыйныя: справаздача, рэпартаж, інтэрв’ю і інш., аналітычныя: карэспандэнцыя, рэцэнзія, агляд і інш., мастацка-

публіцыстычныя: нарыс, эсэ, фельетон і інш.). Жанравая мадыфікацыя тэкстаў публіцыстычнага стылю. Адрозненне тэкстаў публіцыстычнага і мастацкага стыляў. Асаблівасці тэкстаў публіцыстычнага стылю на лексічным узроўні. Стандарт і экспрэсія ў публіцыстычных тэкстах. Роля функцыі паведамлення ў фармаванні нейтральнай лексікі і моўных штампаў. Роля функцыі ўздзеяння ў фармаванні ацэначнай лексікі. Наяўнасць грамадска-палітычнай лексікі. Асаблівасці тэкстаў публіцыстычнага стылю на марфалагічным узроўні. Выкарыстанне абстрактных аддзяяслоўных назоўнікаў, адцягненых назоўнікаў у форме множнага ліку без абазначэння колькасці, дзеясловаў загаднага ладу. Асаблівасці тэкстаў публіцыстычнага стылю на сінтаксічным узроўні. Ужыванне сегментаваных і ўводных канструкцый, парцэляцыі, намінаўных і эліптычных сказаў, інверсаванага парадку слоў. Стылістычныя памылкі ў тэкстах публіцыстычнага стылю. Стылістычная праўка тэкстаў публіцыстычнага стылю. Стылістычнае выкарыстанне сродкаў публіцыстычнага стылю ў тэкстах іншых функцыянальных стыляў. Супастаўляльна-стылістычны аналіз нарыса і мастацкага тэксту. Напісанне эсэ, нататкі, карэспандэнцыі. Аналіз тэкстаў публіцыстычнага стылю.

5. Мастацкі стыль. З гісторыі развіцця мастацкага стылю. Пытанне пра стылявы статус мастацкага стылю ў лінгвістыцы. Уплыў мастацкага стылю на іншыя функцыянальныя стылі. Уплыў усіх функцыянальных стыляў на мову мастацкага твора. Сфера выкарыстання мастацкага стылю (эстэтычная), форма зносін (дыялагічная і маналагічная пісьмовая), мэта (сацыяльна-эстэтычнае ўздзеянне), характар узаемаадносін (неафіцыйны). Спецыфіка эстэтычнай функцыі мастацкага стылю. Падстылі і жанры мастацкага стылю (паэтычны: верш, паэма і інш., пражайны: аповяданне, аповесць і інш., драматургічны: камедыя, трагедыя і інш.). Асаблівасці мастацкага стылю (экспрэсіўнасць, эмацыянальнасць, вобразнасць). Роля гукавой арганізацыі твора ў стварэнні вобраза. Класіфікацыя гукапісных элементаў (простыя гукавыя паўторы, ускладненыя гукавыя паўторы, складаныя гукавыя паўторы). Роля тропаў (метафар, метаніміі, сінекдах, эпітэтаў, параўнанняў, гіпербал, літот і інш.) у фармаванні мастацкага вобраза. Трыяда мастацкага вобраза (вобраз-індыкатар, вобраз-троп, вобраз-сімвал). Сродкі стварэння вобразнасці (сінонімы, антонімы, адметнае спалучэнне моўных адзінак і інш.). Трансфармацыя моўных адзінак у кантэксце мастацкага твора. Камбінаторнае прырашчэнне сэнсу. Пражаічная і паэтычная арганізацыя мастацкага тэксту. Класічная і арнаментальная проза. Пражаізацыя вершаванага тэксту і сродкі яе выражэння (дыялагізацыя, словы бытавога зместу і інш.). Паэтызацыя пражайчнага тэксту і сродкі яе выражэння (індывідуальна-аўтарскія вобразы, стылістычна афарбаваныя словы і інш.). Асаблівасці сінтаксічнай арганізацыі аўтарскага маўлення і маўлення персанажаў. Сродкі паэтычнага сінтаксісу (анафара, эпіфара, кальцо, паралелізм, градацыя і інш.). Праблема індывідуальнага стылю пісьменніка. Аналіз тэкстаў мастацкага стылю.

6. Канфесійны стыль. З гісторыі развіцця канфесійнага стылю. Сфера выкарыстання канфесійнага стылю (рэлігійная літаратура), форма

зносін (маналагічная пісьмовая), мэта (эмацыянальнае ўздзеянне), характар узаемаадносін (афіцыйны). Спецыфічныя асаблівасці канфесійнага стылю (абагульненасць, дакладанасць, лагічнасць выкладу). Жанры кананічнай, царкоўна-рэлігійнай, рэлігійна-бытавой літаратуры (псалмы, прадмовы, пасляслоўі, акафісты і інш.). Моўныя асаблівасці тэкстаў канфесійнага стылю. Наяўнасць адметных метафарычных зачынаў, вобразных сродкаў мовы, спецыфічнай лексікі. Шырокае выкарыстанне прытчаў. Ужыванне дзеепрыслоўных зваротаў, прыёмаў нанізвання простых сказаў і адмаўлення праз адмаўленне.

7. Размоўны (гутарковы) стыль. Месца размоўнага стылю ў сістэме функцыяльных стыляў. Сфера выкарыстання размоўнага стылю (бытавая), форма зносін (дыялагічная і маналагічная), мэта (камунікацыя), характар узаемаадносін (неафіцыйны). Жанры размоўнага стылю (асабістае пісьмо, гутарка, тэлефонная размова, дзённік і інш.). Асаблівасці тэкстаў размоўнага стылю на лексічным узроўні. Ужыванне нелітаратурных моўных адзінак (прастамоўнай лексікі, дыялектызмаў, прафесіяналізмаў, жарганізмаў), метафар, заснаваных на пераносе назваў жывёл, птушак, насякомых і іх дзеянняў на чалавека, эмацыянальна-экспрэсіўных слоў. Асаблівасці тэкстаў размоўнага стылю на марфалагічным узроўні. Выкарыстанне дзеяслоўных формаў з выражэннем імгненнасці дзеяння, формаў часу і ладу ў значэнні другіх формаў часу і ладу, скарочаных найменняў. Асаблівасці тэкстаў размоўнага стылю на сінтаксічным узроўні. Ужыванне простых, няпоўных (эліптычных) сказаў, складаных сказаў (часцей бяззлучнікавых) без адасобленых канструкцый і шматступеннай залежнасці, інверсаванага парадку слоў, паўтораў дзеясловаў-выказнікаў. Наяўнасць пыталых і клічных сказаў, далучальных, парцэляваных, плеанастычных канструкцый. Роля невербальных сродкаў (жэстаў, мімікі, інтанацыі). Стылістычныя памылкі ў тэкстах размоўнага стылю. Аналіз тэкстаў размоўнага стылю.

8. Стылістычныя рэсурсы лексікі і фразеалогіі. Лексічная стылістыка. Лексічнае значэнне слова ў стылістычным аспекце. Словы нейтральныя і стылістычна афарбаваныя. Стылістычныя паметы ў “Тлумачальным слоўніку беларускай мовы” і ў “Тлумачальным слоўніку беларускай літаратурнай мовы”. Стылістычная канатацыя лексічных адзінак і яе віды. Словы з эмацыянальна-экспрэсіўнай афарбоўкай: ацэначныя словы, словы з пераносным значэннем, словы з суфіксамі суб’ектыўнай ацэнкі. Словы з функцыянальна-стылістычнай афарбоўкай: лексіка кніжных стыляў, яе разнавіднасці (афіцыйна-справавая, навуковая, публіцыстычная, паэтычная), лексіка гутарковага стылю (словы размоўныя, прастамоўныя, дыялектныя). Патэнцыяльная вобразнасць слова. Выбар слова. Лексічная спалучальнасць. Стылістычнае выкарыстанне з’явы полісеміі (метафара, метанімія, сінекдаха). Стылістычная роля агульнанародных і аўтарскіх параўнанняў. Стылістычнае выкарыстанне сістэмных адносін у лексіцы.

Стылістычная сінаніміка як сістэмна арганізаваная частка слоўніка сучаснай беларускай літаратурнай мовы. Выяўленне стылістычных сінонімаў у тэкстах, аргументацыя іх ужывання. Структурныя асаблівасці радоў стылістычных сінонімаў. Сінонімы стылістычныя і семантыка-стылістычныя.

Уплыў полісеміі на ўтварэнне радоў стылістычных сінонімаў. Ампліфікацыя як стылістычны прыём. Кантэкстуальныя сінонімы. Эўфемізмы. Стылістычная роля перыфразы як вобразнай адзінкі маўлення. Традыцыйныя і аўтарскія перыфразы. Стылістычнае выкарыстанне антонімаў, амонімаў, паронімаў, іх вобразна-выяўленчыя якасці. Каламбур. Лексіка абмежаванага ўжытку (дыялектная, спецыяльная, жаргонная) і яе стылістычнае выкарыстанне. Стылістычная функцыя устарэлай лексікі (гістарызмаў і архаізмаў). Неалагізмы агульнамоўныя і індывідуальна-аўтарскія наватворы, іх стылістычная характарыстыка. Стылістычныя рэсурсы фразеалогіі. Тыпы фразеалагічных адзінак паводле стылістычнай афарбоўкі: фразеалагізмы міжстылявыя і стылістычна афарбаваныя (размоўныя, кніжныя). Выкарыстанне стылістычна афарбаваных фразеалагічных адзінак у розных функцыянальных стылях. Змяненне і абнаўленне фразеалагізмаў у мастацкай літаратуры і публіцыстыцы. Памылкі ў выкарыстанні фразеалагічных адзінак.

9. Стылістычныя рэсурсы марфалогіі. Стылістычныя рэсурсы часцін мовы, марфалагічных катэгорый, формаў слоў. Стылістычныя рэсурсы назоўніка. Агульныя і ўласныя назоўнікі, іх характарыстычныя экспрэсіўныя якасці. З'ява антанамазіі. Стылістычныя асаблівасці родавых і лікавых формаў назоўніка. Стылістычнае адрозненне склонавых формаў назоўніка. Формы суб'ектыўнай ацэнкі назоўнікаў. Стылістычныя асаблівасці аддзеяслоўных назоўнікаў. Стылістычныя рэсурсы прыметніка. Намінатывная, класіфікацыйная і вобразная, эстэтычная функцыі прыметнікаў. Стылістычнае адрозненне поўных і кароткіх формаў якасных прыметнікаў. Сінанімічныя формы ступеней параўнання прыметнікаў. Семантыка-стылістычныя адценні канструкцый са значэннем прыналежнасці. Стылістычныя рэсурсы займенніка. Стылістычнае выкарыстанне займеннікаў. Асаблівасці ўжывання асабовых займеннікаў: пропуск асабовага займенніка пры дзеяслове-выказніку; паўтарэнне асабовага займенніка ў ролі дзейніка; выкарыстанне асабовых займеннікаў з дадатковымі сэнсавымі і экспрэсіўнымі адценнямі. Асаблівасці стылістычнага выкарыстання займеннікаў іншых разрадаў. Тыповыя памылкі ў выкарыстанні займеннікаў. Стылістычныя рэсурсы лічэбніка. Стылістычная дыферэнцыяцыя лічэбнікаў розных разрадаў. Стылістычныя рэсурсы дзеяслова і яго формаў. Вобразна-экспрэсіўныя якасці дзеяслова. Стылістычнае выкарыстанне формаў часу, трывання, ладу дзеяслова. Сінанімія асобных формаў дзеяслова. Стылявая функцыя формаў дзеепрыметніка. Стылістычныя рэсурсы службовых часцін мовы. Сінанімія прыназоўнікаў.

10. Стылістычныя рэсурсы сінтаксісу. Сінтаксічныя сінонімы, іх сутнасць. Стылістыка словазлучэнняў. Спалучальнасць моўных адзінак. Сінанімія прыназоўнікавых і беспрыназоўнікавых канструкцый. Стылістыка простага сказа. Стылістычная роля прамога і адваротнага парадку слоў. Памылкі пры інверсійным ужыванні членаў сказа. Стылістыка аднастаўных сказаў. Стылістыка складанага сказа. Сінанімія злучнікавых і бяззлучнікавых складаных сказаў. Стылістыка спалучальных і

падпарадкавальных злучнікаў (і злучальных слоў) у складаных сказах. Паралельныя сінтаксічныя канструкцыі. Сінанімія дзеепрыметных і дзеепрыслоўных словазлучэнняў і даданных частак складанага сказа. Стылістычнае выкарыстанне аднародных членаў сказа, адасобленых слоў і выказаў, устаўных і пабочных канструкцый. Экспрэсіўнае вылучэнне членаў сказа (адчлянэнне, далучэнне, анакалуф). Стылістычныя прыёмы сінтаксічнай арганізацыі маўлення.

11. Стылістыка тэксту. Структурныя адзінкі тэксту. Стылістыка тэксту як адзін з напрамкаў функцыянальнай стылістыкі. Паняцце структуры тэксту ў лінгвістычных даследаваннях. Структурныя адзінкі тэксту. Празаічная страфа і фрагмент – асноўныя адзінкі тэксту. Звязнасць і цэласнасць тэксту, моўныя сродкі іх выражэння. План зместу і план выражэння. Паняцці ідэі і тэмы. Роля супастаўляльна-стылістычнага метаду аналізу пры характарыстыцы тэмы. Рэалізацыя зместу ў тыпах інфармацыі (фактычнай, канцэптуальнай, падтэкставай). Інтэртэкстуальнасць. Формы славеснага выражэння (вусная і пісьмовая, дыялагічная і маналагічная). Тыпы тэкстаў маналагічнай формы (апавяданне, апісанне, разважанне, азначэнне, тлумачэнне, інструктаванне). Разнавіднасці славеснасці (мастацкая і немастацкая, народная і кніжная). Паняцце моўнай кампазіцыі тэксту. Архітэктоніка. Сюжэт. Фабула. Роля славесных радоў у моўнай кампазіцыі тэксту. Вобраз аўтара і вобраз апавядальніка. Славесна-маўленчы аналіз тэксту. Тыпізацыя вобраза аўтара. Тыпы мастацкіх тэкстаў па суадносінах “вобраз аўтара – вобраз апавядальніка”. Моўныя і кампазіцыйныя прыёмы суб’ектывацыі аўтарскага апавядання.

**Вучэбна-метадычная карта дысцыпліны
(дзённая форма атрымання адукацыі)**

№ раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін				Самастойная праца	Літаратура	Форма кантролю ведаў
		лекцыі	практычныя заняткі	КСР				
				лекц.	практчн			
	СТЫЛІСТЫКА БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ (40 г.)	16	20	2	2	24 (*40)		
1.	Уводзіны (4 г.)	2	2			4		
	1. Стылістыка, яе змест і задачы. 2. Асноўныя напрамкі сучаснай стылістыкі. 3. Метады і прыёмы стылістычнага аналізу. 4. Стыль, стылістычная сістэма, стылістычная норма, стылістычная афарбоўка і інш. 5. Паняцце функцыянальнага стылю.	2				4	1, 3 (а.); 1, 4, 5, 6 (д.)	
	6. Моўныя, сэнсавыя і стылістычныя памылкі. Разнавіднасці стылістычных памылак.		2				2, 3 (а.); 6 (д.)	Фронтальнае апытванне. Праверка падрыхтаваных тэкстаў
2.	Афіцыйна-справавы стиль (4 г.)	2	2			2		
	1. З гісторыі стылю. 2. Сфера выкарыстання афіцыйнага стылю, форма зносін, мэта, характар узаемаадносін, функцыі справаводчага стылю. 3. Падстылі і жанры. 4. Моўныя асаблівасці на лексічным, марфалагічным і сінтаксічным узроўні.	2				2	1, 3 (а.); 1, 4, 5, 6 (д.)	

	5. Структура і моўныя асаблівасці тэкстаў афіцыйна-справавога стылю. 6. Стылістычная праўка тэкстаў афіцыйнага стылю.		2				1, 2, 3 (а.); 3, 4, 5, 6 (д.)	Праверка падрыхтаваных тэкстаў, іх аналіз
3.	Навуковы стыль (4г.)	2	2			2		
	1. З гісторыі стылю. 2. Сфера выкарыстання, форма зносін, мэта, характар узаемаадносін. Спецыфіка інфармацыйнай функцыі навуковага стылю. 3. Падстылі і жанры. 4. Моўныя асаблівасці на лексічным, марфалагічным і сінтаксічным узроўні.	2				2	1, 3 (а.); 1, 3, 4, 5, 6 (д.)	
	5. Структура і моўныя асаблівасці тэкстаў навуковага стылю. 6. Стылістычная праўка тэкстаў навуковага стылю.		2				1, 2, 3 (а.); 1, 3, 4, 5, 6 (д.)	Праверка падрыхтаваных тэкстаў, іх аналіз
4.	Публіцыстычны стыль (4г.)	2	2			2		
	1. З гісторыі стылю. 2. Сфера выкарыстання, форма зносін, мэта, характар узаемаадносін, функцыі публіцыстычнага стылю. 3. Падстылі публіцыстычнага стылю. 4. Жанры публіцыстычнага стылю. 5. Моўныя асаблівасці на лексічным, марфалагічным і сінтаксічным узроўні.	2				2	1, 3 (а.); 2, 4 (д.)	
	6. Структура і моўныя асаблівасці тэкстаў публіцыстычнага стылю. 7. Стылістычная праўка тэкстаў публіцыстычнага стылю.		2				1, 2, 3 (а.); 2, 4(д.)	Рэйтынгавая кантрольная работа №1
5.	Мастацкі стыль (2г.)		2			2		
	1. Гісторыя мастацкага стылю. 2. Падстылі і жанры. 3. Праблема вывучэння мастацкага стылю. 4. Роля тропай у фарміраванні мастацкага вобраза. 5. Прызаячная і паэтычная арганізацыя мастацкага тэксту.		2			2	1, 3 (а.); 1, 3, 4, 5, 6 (д.)	Падрыхтоўка канспектаў
6.	Канфесійны стыль (2г.)			2		2		

	1. З гісторыі развіцця канфесійнага стылю. 2. Моўныя асаблівасці тэкстаў канфесійнага стылю.			2		2	1, 3 (а.); 1, 4 (д.)	Падрыхтоўка канспектаў
7.	Размоўны (гутарковы) стыль (2г.)				2	2		
	1. Моўныя асаблівасці тэкстаў гутарковага стылю. 2. Аналіз тэкстаў размоўнага стылю.				2	2	1, 3 (а.); 1, 3, 4, 5, 6 (д.)	Падрыхтоўка тэкстаў, іх стылістычны аналіз
8.	Стылістычныя рэсурсы лексікі і фразеалогіі (4г.)	2	2			2 (*6)		
	1. Лексічнае значэнне слова ў стылістычным аспекце. 2. Стылістычная канатацыя лексічных адзінак і яе віды. 3. Кніжная і гутарковая лексіка. 4. Лексіка з эмацыянальна-экспрэсіўнай канатацыяй. 5. Стылістычнае выкарыстанне сістэмных адносін у лексіцы. 6. Стылістычныя рэсурсы фразеалогіі. 7. Змяненне і абнаўленне фразеалагізмаў у мастацкай літаратуры і публіцыстыцы.	2				2 (*6)	1, 3 (а.); 1, 3, 4, 5, 6 (д.)	
	8. Стылістычная сінаніміка як сістэмна арганізаваная частка слоўніка сучаснай беларускай літаратурнай мовы. 9. Выкарыстанне стылістычна афарбаваных фразеалагічных адзінак у тэкстах розных стыляў.		2				1, 3 (а.); 1, 3, 4, 5, 6 (д.)	Рэйтынгавая кантрольная работа №2
9.	Стылістычныя рэсурсы марфалогіі (6г.)	2	4			2 (*6)		
	1. Стылістычныя рэсурсы назоўніка. 2. Стылістычныя рэсурсы прыметніка. 3. Стылістычныя рэсурсы займенніка. 4. Тыповыя памылкі ў выкарыстанні займеннікаў. 5. Стылістычныя рэсурсы лічэбніка. 6. Стылістычныя рэсурсы дзеяслова і яго формаў.	2				2 (*6)	1, 3 (а.); 1, 3, 4, 5, 6 (д.)	

	7. Стылістычныя рэсурсы службовых часцін мовы.		2				1, 3 (а.); 1, 3, 4, 5, 6 (д.)	Фронтальнае апытванне
	8. Стылістычныя рэсурсы часцін мовы, марфалагічных катэгорый, формаў слоў.		2				1, 3 (а.); 1, 3, 4, 5, 6 (д.)	Падрыхтоўка тэкстаў, іх аналіз
10.	Стылістычныя рэсурсы сінтаксісу (4г.)	2	2			2 (*6)		
	1. Стылістыка словазлучэнняў. 2. Стылістыка простага сказа. 3. Стылістыка складанага сказа.	2				2 (*6)	1, 3 (а.); 1, 3, 4, 5, 6 (д.)	
	4. Стылістычнае выкарыстанне аднародных членаў сказа, адасобленых слоў і выказаў, устаўных і пабочных канструкцый. 5. Экспрэсіўнае вылучэнне членаў сказа. 6. Стылістычныя прыёмы сінтаксічнай арганізацыі маўлення.		2				1, 3 (а.); 1, 3, 4, 5, 6 (д.)	Падрыхтоўка тэкстаў з адпаведнымі прыкладамі, іх аналіз
11.	Стылістыка тэксту. Структурныя адзінкі тэксту (4г.)	2	2			2 (*6)		
	1. Стылістыка тэксту як адзін з напрамкаў функцыянальнай стылістыкі. 2. Структурныя адзінкі тэксту. 3. Вобраз аўтара і вобраз апавядальніка. 4. Тыпы мастацкіх тэкстаў.	2				2 (*6)	3 (а.); 4, 5, 6 (д.)	
	6. Паняцце моўнай кампазіцыі тэксту. 7. Тыпізацыя вобраза аўтара і аналіз яе разнавіднасцей.		2				3 (а.); 4, 5, 6 (д.)	Рэйтынгавая кантрольная работа №3
Усяго		16	20	2	2	24 (*40)		

*Гадзіны вызначаны для навучэнцаў спецыяльнасці 1-02 03 03 Беларуская мова і літаратура. Замежная мова.

**Вучэбна-метадычная карта дысцыпліны
(завочная форма атрымання адукацыі)**

№ раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		Літаратура	Форма кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя заняткі		
	СТЫЛІСТЫКА БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ	6	4		
1.	Уводзіны (4 г.)	2	2		
	1. Стылістыка, яе змест і задачы. 2. Асноўныя напрамкі сучаснай стылістыкі. 3. Метады і прыёмы стылістычнага аналізу. 4. Стыль, стылістычная сістэма, стылістычная норма, стылістычная афарбоўка і інш. 5. Паняцце функцыянальнага стылю.	2		1, 3 (а.); 1, 3, 4, 5, 6 (д.)	
	6. Моўныя, сэнсавыя і стылістычныя памылкі. Разнавіднасці стылістычных памылак.		2	1, 2, 3 (а.); 1, 3, 4, 5, 6 (д.)	Падрыхтоўка тэкстаў, выпраўленне стылістычных памылак
8.	Стылістычныя рэсурсы лексікі і фразеалогіі (4г.)	2			
	1. Лексічнае значэнне слова ў стылістычным аспекце. 2. Стылістычная канатацыя лексічных адзінак і яе віды. 3. Кніжная і гутарковая лексіка. 4. Лексіка з эмацыянальна-экспрэсіўнай канатацыяй. 5. Стылістычнае выкарыстанне сістэмных адносін у лексіцы. 6. Стылістычныя рэсурсы фразеалогіі. 7. Змяненне і абнаўленне фразеалагізмаў у мастацкай літаратуры і публіцыстыцы.	2		1, 3 (а.); 1, 3, 4, 5, 6 (д.)	
9.	Стылістычныя рэсурсы марфалогіі (6г.)	2			

	<ul style="list-style-type: none"> 1. Стылістычныя рэсурсы назоўніка. 2. Стылістычныя рэсурсы прыметніка. 3. Стылістычныя рэсурсы займенніка. 4. Тыповыя памылкі ў выкарыстанні займеннікаў. 5. Стылістычныя рэсурсы лічэбніка. 6. Стылістычныя рэсурсы дзеяслова і яго формаў. 7. Стылістычныя рэсурсы службовых часцін мовы. 	2		1, 3 (а.); 1, 3, 4, 5, 6 (д.)	
10.	Стылістычныя рэсурсы сінтаксісу (4г.)				
	<ul style="list-style-type: none"> 1. Стылістыка словазлучэнняў. 2. Стылістыка простага сказа. 3. Стылістыка складанага сказа. 			1, 3 (а.); 1, 3, 4, 5, 6 (д.)	
11.	Стылістыка тэксту. Структурныя адзінкі тэксту (4г.)		2		
	<ul style="list-style-type: none"> 1. Стылістыка тэксту як адзін з напрамкаў функцыянальнай стылістыкі. 2. Структурныя адзінкі тэксту. 3. Вобраз аўтара і вобраз апавядальніка. 4. Тыпы мастацкіх тэкстаў. 		2	3 (а.); 4, 5, 6 (д.)	Падрыхтоўка тэкстаў з адпаведнымі прыкладамі
Усяго		6	4		

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Асноўная літаратура

1. Багамолава, А. М. Стылістыка і культура беларускага маўлення / А. М. Багамолава, Г. К. Семянькова. – Мінск : Рэсп. ін-т выш. шк., 2017. – 344 с.
2. Ляшчынская, В. А. Стылістычнае рэдагаванне і карэктура : вучэб. дапам. для студэнтаў устаноў выш. адукацыі / В. А. Ляшчынская ; М-ва адукацыі Рэсп. Беларусь, Гомел. дзярж. ун-т. – Мінск : Рэсп. ін-т выш. шк., 2017. – 334 с.
3. Старасценка, Т. Я. Стылістыка беларускай мовы [Электронны рэсурс] : інтэракт. электрон. вучэб.-метадыч. комплекс для спецыяльнасцей 1–02 03 01 «Беларуская мова і літаратура», 1–02 03 03 «Беларуская мова і літаратура. Замежная мова (англійская)» / Т. Я. Старасценка // Рэпазіторый БДПУ. – Рэжым доступу: <https://bspu.by/moodle/course/view.php?id=2349>. – Дата доступу: 20.03.2020.

Дадатковая літаратура

1. Асновы культуры маўлення і стылістыкі / пад рэд. У. В. Анічэнкі. – Мінск : Універсітэцкае, 1992. – 254 с.
2. Жаўняровіч, П. П. Публіцыстычны дыкурс Уладзіміра Караткевіча / П. П. Жаўняровіч ; навук. рэд. В. І. Іўчанкаў. – Мінск: Рэсп. ін-т выш. шк., 2011. – 244 с.
3. Каўрус, А. А. Стылістыка беларускай мовы / А. А. Каўрус. – 3-е выд., перапрац. і дап. – Мінск : Нар. асвета, 1992. – 206 с.
4. Старасценка, Т. Я. Стылістыка беларускай мовы : вучэб.-метадыч. дапам. / Т. Я. Старасценка, В. В. Урбан, Ф. С. Шумчык. – Мінск : БДПУ, 2009. – 219 с.
5. Цікоцкі, М. Я. Стылістыка беларускай мовы / М. Я. Цікоцкі. – 2-е выд., перапрац. і дап. – Мінск : Універсітэцкае, 1995. – 294 с.
6. Юрэвіч, А. К. Стылістыка беларускай мовы: вучэб. дапам. / А. К. Юрэвіч. – 2-е выд., перапрац. і дап. – Мінск : Выш. шк., 1992. – 288 с.

**ПРЫКЛАДНЫ ПЕРАЛІК ЗАДАНИЯЎ ДЛЯ КСР № 1 (лекцыя)
ПА ТЭМЕ “КАНФЕСІЙНЫ СТЫЛЬ”**

Першы ўзровень (адзнакі 4 – 5)

Падрыхтуйце пісьмовы даклад па тэме “Моўныя сродкі тэкстаў канфесійнага стылю”.

Другі ўзровень (адзнакі 6 – 8)

Падрыхтуйце рэферат па тэме “Погляды навукоўцаў на вылучэнне і функцыянаванне канфесійнага стылю”.

Трэці ўзровень (адзнакі 9 – 10)

Заканспектуйце асноўныя тэарэтычныя палажэнні артыкула Т.Я. Старасценкі “Рэлігійны дыскурс: унутраны і знешні дыялог” (часопіс “Роднае слова”, № 4 за 2011 г.) і дапоўніце яго прыкладамі іншых жанраў канфесійнага стылю.

**РОЗНАЎЗРОЎНЕВЫЯ ЗАДАННІ ДЛЯ КСР № 2 (практычныя)
ПА ТЭМЕ “РАЗМОЎНЫ СТЫЛЬ”**

Першы ўзровень (адзнакі 4 – 5)

Знайдзіце тэкст размоўнага стылю і прааналізуйце яго на розных моўных узроўнях.

Другі ўзровень (адзнакі 6 – 8)

Знайдзіце прыклады тэкстаў розных функцыянальных стыляў з моўнымі сродкамі размоўнага стылю.

Трэці ўзровень (адзнакі 9 – 10)

Падрыхтуйце агляд навуковых прац па гісторыі станаўлення і развіцця гутарковага стылю.

МЕТАДЫЧНЫЯ РЭКАМЕНДАЦЫІ ПА АРГАНІЗАЦЫІ І ВЫКАНАННІ САМАСТОЙНАЙ ПРАЦЫ ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ “СТЫЛІСТЫКА БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ”

Самастойная праца студэнтаў прадугледжвае грунтоўнае вывучэнне даведачнай літаратуры па стылістыцы, а таксама тлумачальных слоўнікаў беларускай мовы, слоўнікаў сінонімаў, антонімаў, амонімаў, паронімаў, у якіх адлюстравана стылістычная канатацыя лексем – функцыянальна-стылістычная і эмацыянальна-экспрэсіўная. Слоўнікі прыдатныя і ў тых выпадках, калі неабходна параўнаць слоўнікавую і кантэкстуальную стылістычную афарбоўку, якія могуць адрознівацца.

Пры вывучэнні функцыянальных стыляў мэтазгодна праводзіць супастаўляльна-стылістычны аналіз тэкстаў розных стыляў – кніжных і гутарковага (размоўнага) – на лексічным, марфалагічным і сінтаксічным узроўнях. Іх аналіз дапаможа замацаваць тэарэтычныя веды, усвядоміць, што кожны функцыянальны стыль – незамкнёная сістэма моўных сродкаў.

“Стылістыка тэксту” як важны напрамак функцыянальнай стылістыкі ўключае пытанні, звязаныя з моўным асэнсаваннем структурных адзінак тэксту, вобраза аўтара і вобраза апавядальніка, кампазіцыі тэксту, слоўных радоў, суб’ектывацыі аўтарскага аповеду. Усведамленню гэтых паняццяў садзейнічае найперш знаёмства з тэарэтычнай літаратурай, у прыватнасці, вучэбным дапаможнікам Т.Я. Старасценкі “Стылістыка беларускай мовы” (гл. спіс асноўнай літаратуры). У гэтым жа выданні разглядаецца і адна з найбольш запатрабаваных і складаных на сёння тэм – “Дыскурс-аналіз тэксту”. Да некаторых практычных заданняў даецца ўзор разважання (найперш як прыкладны), які асабліва патрэбны студэнтам для самастойнага стылістычнага аналізу.

У раздзеле дапаможніка “Узоры стылістычнага аналізу” прапануецца прыкладны аналіз некалькіх тэкстаў. Гэта менавіта той агульны напрамак развіцця думкі, выяўлення моўных сродкаў і, адпаведна, стылістычнай арганізацыі твора, які павінен быць у студэнтаў. Узоры стылістычнага аналізу дазваляць правільна зарыентавацца ў асаблівасцях стылістычнай характарыстыкі тэксту.

Практычныя заданні дапаможніка дапамогуць у самастойнай працы студэнтаў, паколькі развіваюць уменне карэктаваць тэксты, знаходзіць і выпраўляць стылістычныя памылкі, ствараць тэксты адпаведных стыляў, доказна і грунтоўна аналізаваць прапанаваныя тэксты. Выкананне тэставых заданняў па тэмах “Функцыянальныя стылі” і “Стылістыка тэксту” (у двух варыянтах) дасць магчымасць праверыць набытыя веды.

№ п/п	Назва тэмы, раздзела	К-сць гадзін	Заданне	Форма выканання
1	З гісторыі станаўлення стылістыкі як самастойнай лінгвістычнай дысцыпліны. Вывучэнне стылістыкі ў беларускай філалогіі.	4	Падрыхтаваць канспект пра шляхі станаўлення стылістыкі ў філалогіі, пра дзейнасць беларускіх навукоўцаў у галіне стылістыкі.	Канспект
2.	Афіцыйна-справавы стыль. Гісторыі стылю. Сфера	3	Падрыхтаваць даклад на тэму “З гісторыі	Даклад

	выкарыстання афіцыйнага стылю, форма зносін, мэта, характар узаемаадносін, функцыі справаводчага стылю. Падстылі і жанры. Моўныя асаблівасці на лексічным, марфалагічным і сінтаксічным узроўні.		афіцыйнага стылю”.	
3.	Навуковы стыль. 3 гісторыі стылю. Сфера выкарыстання, форма зносін, мэта, характар узаемаадносін. Спецыфіка інфармацыйнай функцыі навуковага стылю. Падстылі і жанры. Моўныя асаблівасці на лексічным, марфалагічным і сінтаксічным узроўні.	2	Падрыхтаваць прэзентацыю на тэму “3 гісторыі навуковага стылю”.	Прэзентацыя
4.	Публіцыстычны стыль. 3 гісторыі стылю. Сфера выкарыстання, форма зносін, мэта, характар узаемаадносін, функцыі публіцыстычнага стылю. Падстылі публіцыстычнага стылю. Жанры публіцыстычнага стылю. Моўныя асаблівасці на лексічным, марфалагічным і сінтаксічным узроўні.	2	Падрыхтаваць прэзентацыю на тэму “3 гісторыі публіцыстычнага стылю”.	Прэзентацыя
5.	Мастацкі стыль. Гісторыя мастацкага стылю. Падстылі і жанры. Праблема вывучэння мастацкага стылю. Роля тропаў у фарміраванні мастацкага вобраза. Празаічная і паэтычная арганізацыя мастацкага тэксту.	2	Падрыхтаваць вуснае выступленне на тэму “3 гісторыі мастацкага стылю”.	Вуснае выступленне
6.	Канфесійны стыль. 3 гісторыі развіцця канфесійнага стылю. Моўныя асаблівасці тэкстаў канфесійнага стылю.	2	Падрыхтаваць рэферат на тэму “3 гісторыі канфесійнага стылю”.	Рэферат
7.	Размоўны (гутарковы) стыль. Моўныя асаблівасці тэкстаў гутарковага стылю. Аналіз тэкстаў размоўнага стылю.	2	Падрыхтаваць прэзентацыю пра ролю невербальных сродкаў камунікацыі.	Прэзентацыя
8.	Стылістычныя рэсурсы лексікі і фразеалогіі. Лексічнае значэнне слова ў стылістычным аспекце. Стылістычная канатацыя лексічных адзінак і яе віды. Кніжная і гутарковая лексіка. Лексіка з эмацыянальна-экспрэсіўнай канатацыяй. Стылістычнае выкарыстанне сістэмных адносін у лексіцы.	2 (*6)	Складзі канспект (тэорыя і прыклады) пра стылістычную канатацыю, пра змяненне і абнаўленне фразеалагізмаў у мастацкіх і публіцыстычных тэкстах.	Канспект

	Стылістычныя рэсурсы фразеалогіі. Змяненне і абнаўленне фразеалагізмаў у мастацкай літаратуры і публіцыстыцы.			
9.	Стылістычныя рэсурсы марфалогіі. Стылістычныя рэсурсы назоўніка. Стылістычныя рэсурсы прыметніка. Стылістычныя рэсурсы займенніка. Тыповыя памылкі ў выкарыстанні займеннікаў. Стылістычныя рэсурсы лічэбніка. Стылістычныя рэсурсы дзеяслова і яго формаў.	2 (*6)	Падрыхтаваць даклад (тэорыя і прыклады) пра стылістычныя рэсурсы самастойных часцін мовы.	Даклад
10.	Стылістычныя рэсурсы сінтаксісу. Стылістыка словазлучэнняў. Стылістыка простага сказа. Стылістыка складанага сказа. Стылістычнае выкарыстанне аднародных членаў сказа, адасобленых слоў і выразаў, устаўных і пабочных канструкцый. Экспрэсіўнае вылучэнне членаў сказа. Стылістычныя прыёмы сінтаксічнай арганізацыі маўлення.	2 (*6)	Падрыхтаваць рэферат (тэорыя і прыклады) пра стылістычныя рэсурсы розных сінтаксічных адзінак, пра сродкі экспрэсіўнага сінтаксісу.	Рэферат
11.	Стылістыка тэксту. Структурныя адзінкі тэксту. Стылістыка тэксту як адзін з напрамкаў функцыянальнай стылістыкі.	2 (*6)	Падрыхтаваць даклад пра дыскурсны падыход у асэнсаванні асноўных паняццяў стылістыкі тэксту, пра спецыфіку дыкурс-аналізу мастацкага і публіцыстычнага тэкстаў.	Даклад

*Гадзіны вызначаны для навучэнцаў спецыяльнасці 1-02 03 03 Беларуская мова і літаратура. Замежная мова.

**АПІСАННЕ СРОДКАЎ ДЫЯГНОСТЫКІ,
ЯКІЯ ВЫКАРЫСТОЎВАЮЦА ПРЫ ВЫВУЧЭННІ
ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ “СТЫЛІСТЫКА БЕЛАРУСКАЙ
МОВЫ”**

Для дыягностыкі кампетэнцый, выяўлення вучэбных дасягненняў студэнтаў на выніковым этапе (экзамене) выкарыстоўваюцца:

1. Тэсты і тэставыя заданні пры вивучэнні раздзелаў, звязаных з функцыянальнымі стылямі беларускай мовы, стылістычнымі рэсурсамі лексікі і фразеалогіі, марфалогіі, сінтаксісу, стылістыкі тэксту.

2. Рознаўзроўневыя кантрольныя заданні па стылістычнай праўцы сказаў і тэкстаў розных функцыяльных стыляў.

3. Рэдагаванне тэкстаў публіцыстычнага стылю з такіх выданняў, як “Звязда”, “Настаўніцкая газета”, універсітэцкая газета “Настаўнік”.

4. Падбор матэрыялаў і падрыхтоўка паведамленняў па тэмах стылістыкі тэксту.

5. Напісанне рэфератаў і дакладаў.

6. Падрыхтоўка эсэ і нататак.

7. Аналіз вусных выказванняў.

8. Складанне тэкстаў розных стыляў, аб’яднаных адной тэмай, і іх наступны аналіз.

9. Канспектаванне найбольш складаных пытанняў стылістыкі тэксту (матэрыялы манаграфій сучасных айчынных і замежных стылістаў).

10. Стылістычны аналіз тэкстаў розных стыляў на лексічным, марфалагічным, сінтаксічным узроўнях.

**ПРЫКЛАДНЫ ПЕРАЛІК ЗАДАННЯЎ ДЛЯ РЭЙТЫНГАВАЙ
КАНТРОЛЬНАЙ РАБОТЫ № 1
ПА ТЭМЕ “ПУБЛІЦЫСТЫЧНЫ СТЫЛЬ”**

Першы ўзровень (адзнакі 4 – 5)

1. Знайдзіце ў тэксце стылістычныя памылкі, выпраўце іх і запішыце правільныя варыянты.

Мае ўніверсітэты

Ніколі не забуду той жнівеньскі дзень. Над Мінскам стаяла цёмна-сіняя хмара, у паветры, акрамя духаты, віталі трывога і неспакой. Але гэта не перашкаджала мне адчуваць сябе амаль што студэнтам, бо ўжо былі здадзены ўсе экзамены і заставалася толькі даведацца вынік апошняга. А ў станоўчай адзнацы я не сумняваюся.

Бадзёра і ўпэўнена я накіраваўся да галоўнага корпуса. І тут скамянеў першы раз у жыцці. Насупраць майго прозвішча стаяла “2”. Дзякуючы гэтай не зусім прыемнай сітуацыі я стаў слухачом падрыхтоўчага аддзялення УА “БДПУ”. Тут я і мае сябры з групы 1 “Д”, у якой вучыліся будучыя студэнты ФНК, факультэтаў псіхалогіі і дашкольнага выхавання, сталелі, станавіліся самастойнымі. На ПА мы вучыліся асэнсоўваць сябе студэнтамі.

І ўсё ж самае галоўнае ў той непаўторнай атмасферы ПА – гэта нашы выкладчыкі. Толькі ім мы абавязаны сваімі першымі поспехамі. Нельга забыць непаўторныя заняткі па сусветнай літаратуры Л.І.Бабрылёвай, матэматыцы – Н.У.Касцюковіч. А ўрокі біялогіі В.І.Зенкінай для мяне і маіх сяброў былі сапраўднай крыніцай ведаў! Дэкан факультэта С.Ф.Гагарына, яе намеснікі В.Р.Дакучыц і С.У.Якавенка сталі для нас прыкладам прафесійных адносін паміж кіраўнікамі і калектывам. Менавіта дзякуючы ім наша ПА працавала, як швейцарскі гадзіннік.

Вялікі дзякуй усім выкладчыкам ПА за тое, што дапамаглі нам знайсці дарогу ў студэнцкае жыццё. Сейце добрыя зярняты на ніве настаўніцкай працы!

2. Зрабіце стылістычную праўку тэксту.

Характарыстыка

Алена Сяргееўна Якімовіч на працягу ўсёй вучобы ў школе праявіла сябе здольнай і дысцыплінаванай вучаніцай. Асабліва ўдаваліся ёй дакладныя навукі, што пацвярджаецца актыўным удзелам Алены ва ўсіх алімпіядах па матэматыцы і фізіцы, на якіх яна часта перамагала, бо шмат працавала дадаткова і наведвала факультатывы, дзе таксама была адной з першых.

З аднакласнікамі ў Алены заўсёды складваліся добрыя адносіны. Належны адукаваны ўзровень, чулівасць і шчырасць дазвалялі дзяўчыне хутка знаходзіць кантакт з аднакласнікамі і настаўнікамі. Яна ніколі не адмаўляла ў дапамозе.

Другі ўзровень (адзнакі 6 – 8)

1. Выпішыце з прыведзеных словазлучэнняў моўныя штампы.

Далейшае ўдасканаленне, разрадка напружанасці, раўнавага сіл, пальма першынства, празрыстыя карункі, прапісныя ісціны, сродкі масавай інфармацыі, атрымаць пуцёўку ў жыццё, газетны тэкст, моўная сістэма, сябраваць з кнігай, чорнае золата, свабодная вакансія, асвоіць выпуск, мова газетнай паласы, перыяд часу, інтэлектуальныя эвалюцыя, сюжэтная канва, стылістычны кантэкст, сацыялінгвістычная з’ява, журналісцкая творчасць.

2. Прааналізуйце лексічныя і граматычныя асаблівасці публіцыстычнага тэксту.

Мы – беларусы! Як горда, як пашанотна павінны гучаць два гэтыя словы ў сэрцы кожнага з нас! Мы – нашчадкі славутага старажытнага славянскага роду, дзеці зямлі, што, нягледзячы на ўсе навалы, войны і катастрофы, якое ўжо стагоддзе корміць-поіць нас, і мы абавязаны памятаць пра гэта. Абавязаны – і перад продкамі, што не далі вынішчыць ні зямлі, ні мовы сваёй, і перад нашчадкамі, што ўзжадаюць і чыстае крынічнае вады, і чыстага, спеўнага слова беларускага, бо і ім, як нам, не жыць без гэтага.

Усё – і ва ўласным дабрабыце, і ў дабрабыце нашай краіны – залежыць ад нас. Ад нашай адданасці сям’і, справе, Айчыне. Ад нашай упэўненасці ў сваёй сіле, у сваёй праваце. Ад нашай перакананасці ў сваім праве гучна, горда заявіць усяму свету: мы – беларусы! (“ЛіМ”)

Трэці ўзровень (адзнакі 9 – 10)

1. Напішыце нататку (тэматыка: паездка на завод, экскурсія па вядомых мясцінах Беларусі і інш.), выкарыстоўваючы стылістычна нейтральныя моўныя сродкі, і тэматычна такую ж заметку, але са стылістычна афарбаванымі сродкамі. Прыдумайце і запішыце загаловкі тэкстаў.

2. Напішыце тэксты – публіцыстычнага, мастацкага і навуковага стыляў – на тэму “Верасень”.

3. Уявіце, што вам неабходна расказаць замежным гасцям пра Беларусь. Падрыхтуйце тэкст выступлення публіцыстычнага стылю на тэму “Мая Беларусь”.

**ПРЫКЛАДНЫ ПЕРАЛІК ЗАДАННЯЎ ДЛЯ РЭЙТЫНГАВАЙ
КАНТРОЛЬНАЙ РАБОТЫ № 2
ПА ТЭМЕ “СТЫЛІСТЫЧНЫЯ РЭСУРСЫ ЛЕКСІКІ І
ФРАЗЕАЛОГІІ”**

Першы ўзровень (адзнакі 4 – 5)

1. Знайдзіце і выпраўце памылковае ўжыванне запазычаных слоў-паронімаў у сказах публіцыстычнага стылю.

1. Адукаваны ўзровень большасці выпускнікоў жадаў лепшага. 2. Усе пытанні, звязаныя з працаўладкаваннем, вырашаліся аперацыйна. 3. Канструкцыйны дыялог дазволіў знайсці правільнае рашэнне. 4. Іван выразна адчуваў свой статус незалежнасці. 5. У прадуктах харчавання часам сустракаюцца небяспечныя кансерваты. 6. Падчас трэба знешне выглядаць эфектыўна. 7. У шафе стаяў багаты сэрвіс. 8. На выставе было прадстаўлена многа экспанентаў. 9. Усе студэнты прайшлі дыялектычную практыку.

2. Выпішыце архаізмы і падбярэце да іх сучасныя адпаведнікі. Письмова растлумачце стылістычную функцыю ўстарэлай лексікі.

Вакацыі, веладром, воі, калгас, кальчуга, камбед, касінеры, князь, лазер, лемантар, прасвета, персі, раме, раць, ротмістр, салаш, сеча, сотнік, тунэля.

3. Выпішыце ў адзін слупок спрадвечна беларускія словы, у другі – запазычаныя. Растлумачце іх значэнні. Письмова адзначце, у якіх стылях і чаму ўжываюцца запазычаныя словы.

Аблічча, агароджа, агентура, астача, валачобнік, вывад, вымаўленне, геадэзія, дысананс, дыкцыя, дзяцел, заўвага, інтэрвал, кастрычнік, кодэкс, падарожжа, певень, пенснэ, перапынак, пілатаж, прэзідыум, рэзюмэ, рэшта, філатэлія, шпагат.

4. Падбярэце і запішыце беларускія адпаведнікі да рускіх устойлівых выразаў. Растлумачце, у якіх стылях і чаму яны ўжываюцца.

Безо всякой причины, без понукания, бросать жребий, взять в долг, во избежание, вопрос ребром (ставить), духовная пища, суета сует, в два счета, во много раз.

Другі ўзровень (адзнакі 6 – 8)

1. Падбярэце беларускія сінонімы-адпаведнікі да запазычаных слоў і запішыце. Письмова адзначце, у якіх стылях і чаму ўжываюцца гэтыя сінонімы.

Прыярытэт, сінхронны, траўма, вібрыраваць, традыцыя, контур, антыкварны, вакантны, індывідуальны, карэктны, ландшафт, кампазіцыя, паўза, туберкулёз.

2. Запішыце паняцці, якім адпавядаюць прыведзеныя звязаныя кампаненты грэчаскага паходжання, і словы-тэрміны з гэтымі кампанентамі. Письмова растлумачце лексічныя значэнні тэрмінаў, а таксама ў тэкстах якога стылю і чаму яны ўжываюцца.

Нана-, акра-, гідра-, піра-, антрапа-, гелія-.

3. Выпішыце словы абмежаванага ўжывання. Раствлумачце іх значэнні. Пісьмова растлумачце, у тэкстах якіх стыляў і чаму яны ўжываюцца.

Вакцына, галамешка, гейзер, голка, додня, досі, дрыгва, жартун, журавель, журахліны, ізамеры, кагадзе, калектыў, вобмельгам, калісьці, краснюк, крупнік, кукуля, памяць, прыпек, прэсінг, слабасць, турбота, флексія, столак, асавік, шчыгульны, скарач.

4. Падбярыце і запішыце беларускія адпаведнікі да рускіх прыказак і прымавак. Раствлумачце, у якіх стылях і чаму яны ўжываюцца.

1) Без труда не вытащишь и рыбку из пруда. 2) Большому кораблю – большое плаванье. 3) Волков бояться – в лес не ходить. 4) За двумя зайцами погонишься – ни одного не поймаешь. 5) Любишь кататься – люби и саночки возить. 6) На безрыбье и рак рыба. 7) Утро вечера мудренее. 8) Лучше синица в руках, чем журавль в небе. 9) Не откладывай на завтра то, что можно сделать сегодня. 10) Цыплят по осени считают. 11) Ученье – свет. 12) В каждой шутке есть доля правды. 13) Видно птицу по полету. 14) Дыма без огня не бывает. 15) Каждый кулик свое болото хвалит.

Трэці ўзровень (адзнакі 9 – 10)

1. Выпішыце са сказаў неалагізмы і растлумачце іх значэнні. Напішыце, у тэкстах якіх стыляў і чаму яны ўжываюцца.

1. Айкідо вельмі падабаецца, толькі часу не хапае на штодзённыя заняткі. 2. Пейнтбол сённа – захапленне не таннае. 3. Мэта сайта – стварэнне пляцоўкі для зносінаў беларускіх творцаў. 4. Для работы з друкаванымі матэрыяламі маецца сканер. 5. Машына ляціць па васьміпалосным аўтабане. 6. Прапануем паслугі прафесійнага капірайтара. 7. Як зазначаюць спецыялісты кампаніі, найбольшы поспех дасягнуты ў продажы ноўтбукаў. 8. Нашы геймеры ўваходзяць у лік наймацнейшых сарака краін свету. 9. На фестываль свае новыя калекцыі адзення прывязуць вядомыя куцюр'е. 10. Хоць Капітонаў не з'яўляецца ўласным карэспандэнтам выдання, а, тым не менш, працуе як стрынгер. 11. Жонка Богуша-Шышкі – заснавальніца сістэмы хоспісаў. 12. Канцэрт прайшоў пры вялікім наплыве публікі, маліцыі ды сек'юрыці.

2. Падбярыце да неалагізмаў спрадвечна беларускія сінанімічныя адпаведнікі (словы або словазлучэнні). Вызначце стылістычную функцыю неалагізмаў.

Пентхаўс, ПЭН-клуб, фостэрынг, тынэйджар, стыкер, субноўтбук, нэтэтыкет, нэцке, мэйнстрым, мундзіяль, лагістыка, ламер, калістэніка, дальтан-тэхналогія, прайм-тайм, прайвесі, прэт-а-партэ, рыэлтар, рымейк, таласатэрапія, трэйлер, трэк, філіжанка, шэлтар, ціп-топ.

3. Раствлумачце значэнні і стылістычную прыналежнасць прыведзеных фразеалагізмаў і падбярыце да іх сінонімы-фразеалагізмы і антонімы (калі магчыма).

Браць на цугундар, хоць сцены ў хаце абклейвай, адарваць гнілому цяляці хвост, араць дарогі, аршын з шапкай, заставацца на бабах, з-за дрэў не бачыць лесу, у цемя не біты, біць байды, свая вош укусіць, хоць вока выкалі, выходзіць у тыраж, агарод гарадзіць, даставаць гізунты, гісторыя з геаграфіяй, на лес гледзячы, гуляць у паддаўкі, гаварыць як гусь з парасём, дабры бабры, даваць дразда, дождж за карак не лье, кадук яго ведае, дзе Макара козы пасе, за маліну, настаўляць акуллары, мяняць быка на індыка, падпускаць турсусы на калёсах, паказаць саву смаленую, травіць баланду, трымаць нос па ветры, як назаўтра трэба, хадзіць па адной маснічыне, цапулапу.

**ПРЫКЛАДНЫ ПЕРАЛІК ЗАДАННЯЎ ДЛЯ РЭЙТЫНГАВАЙ
КАНТРОЛЬНАЙ РАБОТЫ № 3
ПА ТЭМЕ “СТЫЛІСТЫКА ТЭКСТУ. СТРУКТУРНЫЯ АДЗІНКІ
ТЭКСТУ”**

Першы ўзровень (адзнакі 4 – 5)

1. Выявіце прыёмы суб’ектывацыі аўтарскага аповеду ў мастацкіх тэкстах – урыўках з твораў Г. Далідовіча. Якімі моўнымі сродкамі выражаны гэтыя прыёмы?

Зубрэі крочыў і, здаецца, нічога не бачыў, без ніякага інтарэсу пазіраў на каляіны, на абабітае карэнне да на абадраныя і засмаленыя сасновыя камлі, на шматкі сена, што нядаўна вырвалі з высокіх вазоў густыя асінавыя і бярозавыя галіны і што цяпер, зусім зрыжэлае, усё яшчэ вісела на дрэвах – адным словам, не ўзіраўся на лес, а вось раптам, калі быў ужо ля гары, ля Ям, дзе некалі, у вайну, вяскоўцы хаваліся самі і хавалі бульбу ды жыта, запыніўся і душою адчуў: чагосьці не хапае ў гэтым вялікім лесе (“Старая сасна”).

Рэгіна ішла-ішла, а пасля міжволі зірнула ўверх: за белыя, што гурбы снегу, толькі па краях падсіненя воблакі заплыло невялікае няяркае сонца і раптоўна ўзвіўся налётны дзьмухавей. Здаецца, прамчаўся, гонячы замець, па доле, ударыўся аб сцяну, падскочыў угору, засвістаў пад страхою, а пасля выскачыў на дах і змеў з яго сухі снег (“І свае, і чужыя”).

Логвін зірнуў у акно: за цёмнымі асеннімі хмарамаі ружова заірделася сонца, а пасля выслізнула на сінюю прагаліну, паплыло, гайданулася, бы на хвалях, ярка высвеціла хмурнае неба, і стала відаць, што не сонца плыве, а ўцякаюць кудысьці, рассеіваюцца, як зімою з комінаў дым, цёмныя, цяжкія хмары -- і нечакана пабольшалі, разгарнуліся аблогі, вышэйшым, чуйным здалося неба (“Чуйнае неба”).

Сам сабе (Ігнат Карлавіч. – Т.С.) падумаў: будзе здароўе, хоць год, хоць два, дык сёлета не пойдзе на пенсію, папрацуе яшчэ. Будзе паранейшаму рана ўставаць, хадзіць у школу, вучыць дзяцей з настаўнікамі-калегамі, вяртацца дахаты, правяраць вучнёўскія сшыткі і памагаць жонцы па гаспадарцы, чытаць да позняй ночы – жыць так, як і жыў дагэтуль шмат гадоў, не зважаючы ні на ацяжэласць, ні на стому, ні на сардэчныя болі.

Якое іначай будзе яму жыццё без школы, без дзяцей і настаўнікаў?! Як ён выседзіць седзьма дома?! Хай іншыя думаюць, што можна падбіцца ў такія гады, нічога ўжо не змагчы зрабіць добрага, быць лежабокам і спажыўцом сваёй пенсіі, а ён так не думае! Ён і далей хоча быць малады, працавіты, баявы! Не адстане яшчэ ад маладога Логвіна! За тым – мадалосць, свежасць, націск і прага да работы, а за ім – сталасць і, хай можна будзе так сказаць, мудрасць у настаўніцкай працы, веданне дзіцячай душы (“Пенсіянер”).

2. Прачытайце тэкст. Вызначце яго стыль і тып. Дайце загаловак тэксту. Чаму, на ваш погляд, яго можна разглядаць як праявічную страфу?

Салавей нібыта прапаласкаў халоднаю вадою горлейка, і так хораша забулькацелі ў ім празрыстыя кроплі. Потым пазваніў у маленькі срэбны званочак, сціх, паслухаў і як быццам чокнуў чарачкай аб чарачку. Пачакаўшы крыху, ён пачаў званіць аж у дзесяць званочкаў і чокаць у безліч крышталёвых чарачак. Нацешыўшыся гэтым, закінуў галаву, хутка апусціў яе, і здалося, на звонкі медзяны ліст пасыпаліся тысячы шкляных гарошынак. Скончыўшы перасыпанне, салавей нібы крануў дзюбкай басовую струну на скрыпцы вясковага музыкі Тамаша, прабегся лапкамі па высокіх галасах гармоніка і, незадаволены, падзьмуў у дудачку: перш паволі, а далей – усё мацней, спрытна перахватваючы лады. Нарэшце ён пачаў стукаць па малюпасенькім кавадлечку доўгім тонкім малаточкам, асцярожна і далікатна, акурат майстар гадзіннікаў, пры будцы якога Костусь стаяў, разявіўшы рот і не выпускаючы дзядзькавай рукі, на стаўбцоўскім кірмашы (М.Лужанін. “Салавей”).

Другі ўзровень (адзнакі 6 – 8)

1. Знайдзіце прыклады чатырох кампазіцыйных тыпаў мастацкіх тэкстаў па суадносінах «вобраз аўтара – вобраз апавядальніка». Прааналізуйце спосабы выражэння вобраза апавядальніка.

2. Складзіце ад 1-й асобы два тэксты-фрагменты публіцыстычнага і мастацкага стыляў на тэму «Любімая кніга». У мастацкім тэксце акрэсліце апавядальніка кніжнымі сродкамі (словамі кніжнай лексікі). Параўнайце «я» публіцыстычнага тэксту і мастацкага.

Трэці ўзровень (адзнакі 9 – 10)

Кантрольны тэст

Стылістыка тэксту

1. Закончыце фармулёўку:

Сістэма моўных сродкаў, прызначаная для абслугоўвання шырокай сферы грамадскіх зносін, – гэта _____ .

2. Адзначце функцыянальны стыль, якому найбольш уласціва функцыя ўздзеяння:

1) афіцыйна-справавы;	4) мастацкі;
2) публіцыстычны;	5) гутарковы
3) навуковы;	

3. Закончыце фармулёўку:

Эсэ, рэцэнзія, агляд – гэта жанры такога стылю, як _____ .

4. Адзначце, да якога стылю, падстылю і жанру адносіцца тэкст:

Шырокі гэты абшар на ўзгорках пад Вязынкай! Жывая Беларусь, апетая Янкам Купалам, паўстае перад намі – срэбныя званочки жаўранкаў, блакітныя далягяды, баравы шум... Але гэта зямля мае цяпер новы адбітак на сваім чале. Па ёй ходзяць новыя, шчаслівыя людзі. Янка Купала бачыў іх яшчэ тады, калі абуджаў у душы іхніх бацькоў пачуццё чалавечай годнасці, калі заклікаў:

*Паўстаньце! Край ваш стогне родны,
Заве збаўляць, як заў не раз (У.Караткевіч. “Вязынка”).*

- 1) мастацкі, праявічны, апавяданне;
- 2) навуковы, навукова-папулярны, артыкул;
- 3) афіцыйна-справавы, адміністрацыйна-канцелярскі, справаздача;
- 4) публіцыстычны, мастацка-публіцыстычны, нарыс;
- 5) гутарковы, размоўна-бытавы, пісьмо сябру.

5. Адзначце найбольш выразную асаблівасць навуковага стылю:

- 1) выкарыстанне неалагізмаў, жарганізмаў, вульгарызмаў;
- 2) наяўнасць канцелярызмаў;
- 3) ужыванне тэрміналагічнай лексікі;
- 4) выкарыстанне вобразных сродкаў мовы;
- 5) наяўнасць моўных клішэ.

6. Адзначце моўныя клішэ:

1) служба быту;	4) сапраўднае майстэрства;
2) згодна з пастановай;	5) з прапіскай у юнацтве
3) парытэтныя адносіны;	

7. Адзначце трыпы:

1) асананс;	
2) сімвал;	4) літота;
3) шматзлучнікаваць;	5) сінекдаха

8. Адзначце спалучэнні, якія ўтвараюць стылістычныя фігуры:

1) паркалёвая моладзь;	
2) вуліца гаманіла;	4) час ідзе, час ляціць, час імчыць;
3) дабро і зло;	5) мароз-мастак

9. Адзначце словы з эмацыянальна-экспрэсіўнай канатацыяй:

1) манафтангічны;	4) Васька-жук;
2) забулдыга;	5) ануліраваць
3) семдзесят;	

10. Адзначце размоўныя фразеалагізмы:

1) ад шчырага сэрца;	4) вушы развесіўшы;
2) жывое слова;	5) лезці на ражон
3) трымаць сябе ў руках;	

11. Закончыце фармулёўку:

Перавага роднага склону назоўнікаў уласціва такому стылю, як _____.

12. Закончыце фармулёўку:

Пашыранасць плеанастычных канструкцый назіраецца ў такім стылі, як _____.

13. Адзначце спецыфічныя рысы публіцыстычнага стылю:

1) лагічнасць;	4) адсутнасць метафар;
2) ацэначнасць;	5) публічнасць
3) адметны характар вобразнасці;	

14. Закончыце фармулёўку:

Інтанацыя, жэсты, міміка – характэрныя рысы такога стылю, як _____.

15. Адзначце сінтаксічныя канструкцыі, уласцівыя афіцыйнаму стылю:

1) белае золата;	4) сілавая ведамства;
2) храмасомы бюракратызму;	5) на аснове вышэйпададзенага
3) у мэтах падрыхтоўкі;	

16. Адзначце жанры публіцыстычнага стылю, набліжаныя да мастацкіх тэкстаў:

1) рэцэнзія;	4) рэпартаж;
2) эсэ;	5) нарыс
3) карэспандэнцыя;	

17. Закончыце фармулёўку:

Паслядоўнасць моўных адзінак, аб'яднаных сэнсавай і граматычнай сувяззю, гэта _____.

18. Закончыце фармулёўку:

Тып сказа, у якім група выказніка знаходзіцца перад групай дзейніка, характэрны для такога тыпу тэксту, як _____ .

19. Адзначце асаблівасці разважання:

1) пералік розных прымет прадмета;	4) агульнае ўражанне;
2) доказ тэзіса;	5) вывады
3) дэталёвая характарыстыка прадмета;	

20. Адзначце тып тэксту:

Елка была старая, магутная – можа, з метр, можа, болей у камлі. Сукі пачыналіся высока, у рост чалавека, але раскідвалі голле так шырака, што не маглі ўтрымаць уроўні з зямлёй ні зялёную мятлу-кучомку, ні саміх сябе, апускаліся ўніз, выгіналіся дугой, дастаючы да самай зямлі. Зверху налягалі другія лапкі – зелянейшыя, маладзейшыя, густа аброслыя іголкамі, робячы з елкі тое, што называецца словам “шацёр” (А.Кудравец. “Бацька”).

- 1) апісанне;
- 2) апавяданне;
- 3) разважанне

21. Адзначце структурную адзінку, якую ўяўляе сабой тэкст:

У нашай краіне штогод выбіраецца самая нашая птушка птушкаю года. І не дзіва, што першаю такою птушкаю-сімвалам быў асвечаны белы бусел. Потым была пліска, альбо сітаўка. Тая, што нібыта спявае хвосцікам. Ці то дырыжыруе сама сабе: хвосцік уверх-уніз, уверх-уніз. Пасля амялушка. Птушкаю Беларусі 2003 года абраны верабейка, 2004 – ластаўка, 2005 – кнігаўка (Я.Сіпакоў. “Нашы святыні і сімвалы”).

- 1) сказ;
- 2) праявічная страфа;
- 3) фрагмент

22. Адзначце правільнае азначэнне абзаца:

- 1) форма перадачы чужога маўлення;
- 2) звышкантэкст;
- 3) кампазіцыйна-стылістычная адзінка тэксту;
- 4) інтэртэкстуальны прыём;

23. Адзначце формы злучэння самастойных сказаў пры ланцужковай сувязі:

- 1) сінтаксічная анафара;
- 2) лексічны паўтор;
- 3) сінтаксічны паралелізм;
- 4) сінонімы;
- 5) займеннікавы паўтор

24. Адзначце тып сувязі сказаў у тэксце:

Сумна бялела неба на ўсходзе, і недзе над полем усё звінеў і звінеў першы жаваранак. На маладой траве густа халадзела раса. Нізка над жоўтым папарам заплакала кнігаўка – нехта, мусіць, так рана патрывожыў яе гняздо. За папарам зелянеў рэдкі малады лубін – увесь аж сівы ад расы, – у ім, пэўна, нешта рабілася (В.Адамчык. “Сонечны зайчык”).

1) ланцужковая;	3) далучальная;
2) паралельная;	4) камбінаваная

25. Закончыце фармулёўку:

Тэкставая паслядоўнасць адзінак, створаная рознымі моўнымі ярусамі, гэта _____

26. Закончыце фармулёўку:

Вобраз, які не тоесны асобе пісьменніка, але і не адарваны ад яе, гэта _____.

27. Адзначце асаблівасць маўлення, характэрную для “аб’ектыўнага” аповеду:

- 1) ад 1-й асобы;
- 2) ад 2-й асобы;
- 3) ад 3-й асобы

28. Закончыце фармулёўку:

Сродкі суб’ектывацыі аповеду, якія адлюстроўваюць чужое маўленне, гэта _____ .

29. Адзначце кампазіцыйныя прыёмы суб’ектывацыі аўтарскага аповеду:

1) прыём уяўлення;	4) мантажны прыём;
2) выяўленчы прыём;	5) алітарацыя
3) прыём кантрасту;	

30. Адзначце прыём суб’ектывацыі аўтарскага аповеду ў тэксце:

У хвіліны спакойнай разважлівасці крыўду змяняў одум: ці ж Васіль вінаваты ў тым, што не можа пайсці? Ці ж можна вінаваціць чалавека, што ён жыве так, як умее? Як душа вядзе? Што ён не можа іначай, што яму так цяжка мяняць? Што тое, што аднаму лёгка, другому – такое цяжкае, што сілы не мае пераступіць! (І.Мележ. “Людзі на балоце”).

1)мантажны;	4) славесны (простая мова);
2) уяўлення;	5) выяўленчы
3) славесны (няўласна-простая мова);	

ПЕРАЛІК ТЭАРЭТЫЧНЫХ ПЫТАННЯЎ ДА ЭКЗАМЕНУ ПА ДЫСЦЫПЛІНЕ “СТЫЛІСТЫКА БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ”

1. Стылістыка як лінгвістычная дысцыпліна, яе змест і задачы. Месца курса “Стылістыка беларускай мовы” ў сістэме лінгвістычных і нелінгвістычных дысцыплін. Стылістыка і культура маўлення, іх падабенства і адрозненне.
2. З гісторыі станаўлення стылістыкі як самастойнай лінгвістычнай дысцыпліны. Вывучэнне стылістыкі ў беларускай філалогіі.
3. Асноўныя напрамкі сучаснай стылістыкі. Стылістыка мовы, стылістыка маўлення, стылістыка мастацкай літаратуры. Стылістыка тэксту.
4. Стылістыка дэкадавання. Прыёмы вылучэння сэнсавых момантаў твора ў стылістыцы дэкадавання (канвергенцыя, счапленне, эфект падманутага чакання).
5. Метады і прыёмы стылістычнага аналізу (семантыка-стылістычны, параўнальны, статыстычны; аналіз па слоўнікавых паметах, аналіз слова ў кантэксце, стылістычны эксперымент).
6. Асноўныя паняцці стылістыкі (стыль, стылістычная сістэма, стылістычная норма, стылістычная афарбоўка і інш.).
7. Стылістычныя памылкі, іх адрозненне ад памылак сэнсавых, лексічных, граматычных. Разнавіднасці стылістычных памылак.
8. Паняцце функцыянальнага стылю. Прынцыпы вылучэння стыляў (сацыяльны, жанравы, функцыянальны і інш.). Тэорыя “трох стыляў”. Стылістычная сістэма мовы.
9. Паняцці стылю, падстылю і жанру. Функцыянальны стыль як незамкнёная сістэма моўных сродкаў.
10. Афіцыйна-справавы стыль. З гісторыі развіцця афіцыйна-справавога стылю. Падстылі і жанры афіцыйна-справавога стылю. Асаблівасці тэкстаў афіцыйна-справавога стылю на лексічным, марфалагічным, сінтаксічным узроўнях.
11. Навуковы стыль. З гісторыі развіцця навуковага стылю. Падстылі і жанры навуковага стылю. Асаблівасці тэкстаў навуковага стылю на лексічным, марфалагічным, сінтаксічным узроўнях.
12. Публіцыстычны стыль. З гісторыі развіцця публіцыстычнага стылю. Падстылі і жанры публіцыстычнага стылю. Асаблівасці тэкстаў публіцыстычнага стылю на лексічным, марфалагічным, сінтаксічным узроўнях.
13. Мастацкі стыль. З гісторыі развіцця мастацкага стылю. Пытанне пра стылявы статус мастацкага стылю ў лінгвістыцы. Падстылі і жанры мастацкага стылю. Уплыў мастацкага стылю на іншыя функцыянальныя стылі.
14. Роля тропы (метафар, метаніміі, сінекдах, эпітэтаў, параўнанняў, гіпербал, літот і інш.) у фармаванні мастацкага вобраза. Трыяда мастацкага вобраза (вобраз-індыкатар, вобраз-троп, вобраз-сімвал).
15. Сродкі стварэння вобразнасці (сінонімы, антонімы, адметнае спалучэнне моўных адзінак і інш.). Трансфармацыя моўных адзінак у кантэксце мастацкага твора. Камбінаторнае прырашчэнне сэнсу.
16. Празаічная і паэтычная арганізацыя мастацкага тэксту. Класічная і арнаментальная проза. Празаізацыя вершаванага тэксту і сродкі яе выражэння (дыялагізацыя, словы бытавога зместу і інш.). Паэтызацыя прозаічнага тэксту і сродкі яе выражэння (індывідуальна-аўтарскія вобразы, стылістычна афарбаваныя словы і інш.).

17. Асаблівасці сінтаксічнай арганізацыі аўтарскага маўлення і маўлення персанажаў. Сродкі паэтычнага сінтаксісу (анафара, эпіфара, кальцо, паралелізм, градацыя і інш.).

18. Праблема індывідуальнага стылю пісьменніка.

19. Канфесійны стыль. З гісторыі развіцця канфесійнага стылю. Жанры кананічнай, царкоўна-рэлігійнай, рэлігійна-бытавой літаратуры (псалмы, прадмовы, пасляслоўі, акафісты і інш.). Моўныя асаблівасці тэкстаў канфесійнага стылю.

20. Размоўны (гутарковы) стыль. Месца размоўнага стылю ў сістэме функцыяльных стыляў. Жанры размоўнага стылю. Асаблівасці тэкстаў размоўнага стылю на лексічным, марфалагічным, сінтаксічным узроўнях.

21. Лексічнае значэнне слова ў стылістычным аспекце. Словы нейтральныя і стылістычна афарбаваныя. Стылістычныя паметы ў “Тлумачальным слоўніку беларускай мовы” і ў “Тлумачальным слоўніку беларускай літаратурнай мовы”. Патэнцыяльная вобразнасць слова.

22. Стылістычная канатацыя лексічных адзінак і яе віды. Словы з эмацыянальна-экспрэсіўнай афарбоўкай, іх разнавіднасці.

23. Словы з функцыянальна-стылістычнай афарбоўкай, іх разнавіднасці.

24. Стылістычнае выкарыстанне з’явы полісеміі (метафара, метанімія, сінекдаха).

25. Стылістычная роля агульнанародных і аўтарскіх параўнанняў.

26. Стылістычная сінаніміка як сістэмна арганізаваная частка слоўніка сучаснай беларускай літаратурнай мовы. Кантэкстуальныя сінонімы.

27. Стылістычная роля перыфразы як вобразнай адзінкі маўлення. Традыцыйныя і аўтарскія перыфразы.

28. Стылістычнае выкарыстанне антонімаў.

29. Стылістычнае выкарыстанне амонімаў, паронімаў, іх вобразна-выяўленчыя якасці. Каламбур.

30. Лексіка абмежаванага ўжытку (дыялектная, спецыяльная, жаргонная) і яе стылістычнае выкарыстанне.

31. Устарэлая лексіка (гістарызмы і архаізмы) і яе стылістычнае выкарыстанне.

32. Неалагізмы агульнамоўныя і індывідуальна-аўтарскія, іх стылістычная характарыстыка.

33. Стылістычныя рэсурсы фразеалогіі. Тыпы фразеалагічных адзінак паводле стылістычнай афарбоўкі.

34. Выкарыстанне стылістычна афарбаваных фразеалагічных адзінак у розных функцыянальных стылях. Змяненне і абнаўленне фразеалагізмаў у мастацкай літаратуры і публіцыстыцы.

35. Стылістычныя рэсурсы назоўніка.

36. Стылістычныя рэсурсы прыметніка.

37. Стылістычныя рэсурсы займенніка. Тыповыя памылкі ў выкарыстанні займеннікаў.

38. Стылістычныя рэсурсы лічэбніка. Стылістычная дыферэнцыяцыя лічэбнікаў розных разрадаў.

39. Стылістычныя рэсурсы дзеяслова і яго формаў.

40. Стылістычныя рэсурсы службовых часцін мовы. Сінанімія прыназоўнікаў.

41. Стылістыка словазлучэнняў. Спалучальнасць моўных адзінак. Сінанімія прыназоўнікавых і беспрыназоўнікавых канструкцый.
42. Стылістыка простага сказа. Стылістычная роля прамога і адваротнага парадку слоў. Памылкі пры інверсійным ужыванні членаў сказа.
43. Стылістыка аднастаўных сказаў.
44. Стылістыка складанага сказа. Сінанімія злучнікавых і бяззлучнікавых складаных сказаў. Стылістыка спалучальных і падпарадкавальных злучнікаў (і злучальных слоў) у складаных сказах.
45. Паралельныя сінтаксічныя канструкцыі. Сінанімія дзеепрыметных і дзеепрыслоўных словазлучэнняў і даданых частак складанага сказа.
46. Стылістычнае выкарыстанне аднародных членаў сказа, адасобленых слоў і выразаў, устаўных і пабочных канструкцый.
47. Стылістычныя прыёмы сінтаксічнай арганізацыі маўлення.
48. Стылістыка тэксту як адзін з напрамкаў функцыянальнай стылістыкі. Паняцце структуры тэксту ў лінгвістычных даследаваннях.
49. Структурныя адзінкі тэксту. Празаічная страфа і фрагмент – асноўныя адзінкі тэксту.
50. Звязнасць і цэласнасць тэксту, моўныя сродкі іх выражэння. План зместу і план выражэння.
51. Паняцці ідэі і тэмы. Роля супастаўляльна-стылістычнага метаду аналізу пры характарыстыцы тэмы.
52. Рэалізацыя зместу ў тыпах інфармацыі (фактычнай, канцэптуальнай, падтэкставай).
53. Інтэртэкстуальнасць.
54. Формы славеснага выражэння (вусная і пісьмовая, дыялагічная і маналагічная).
55. Тыпы тэкстаў маналагічнай формы (апавяданне, апісанне, разважанне, азначэнне, тлумачэнне, інструктаванне).
56. Разнавіднасці славеснасці (мастацкая і немастацкая, народная і кніжная).
57. Паняцце моўнай кампазіцыі тэксту. Архітэктоніка. Сюжэт. Фабула.
58. Роля слоўных радоў у моўнай кампазіцыі тэксту.
59. Вобраз аўтара. Тыпізацыя вобраза аўтара.
60. Вобраз апавядальніка.
61. Тыпы мастацкіх тэкстаў па суадносінах “вобраз аўтара – вобраз апавядальніка”.
62. Моўныя і кампазіцыйныя прыёмы суб’ектывацыі аўтарскага апавядання.
63. Асэнсаванне паняцця дыскурсу ў лінгвістычнай літаратуры.
64. Асноўныя школы дыкурс-аналізу.
65. Прыёмы дыкурс-аналізу публіцыстычнага тэксту.
66. Прыёмы дыкурс-аналізу мастацкага тэксту.

КРЫТЭРЫ І ПАКАЗЧЫКІ АЦЭНКІ ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ СТУДЭНТАЎ НА ЭКЗАМЕНЕ

Адзнака	Крытэрыі
10	Студэнт свабодна валодае вучэбным матэрыялам і паказвае яго поўнае разуменне; выяўляе самы высокі ўзровень усвядомленасці вывучанага, абгрунтавана выкладае свае думкі, выкарыстоўваючы звесткі з дадатковай літаратуры, робіць самастойныя вывады і заключэнні, падмацоўвае свой адказ уласнымі ілюстрацыямі-даказамі. Аналіз моўных фактаў выкананы без памылак, што сведчыць пра ўменне прымяняць тэарэтычныя веды для вырашэння практычных задач навучання. Перадае матэрыял паслядоўна, захоўваючы нормы літаратуранай мовы; праяўляе адказнасць, пазнавальную актыўнасць і крэатыўнасць. Маўленне адпавядае патрабаванням лагічнасці, дакладнасці, правільнасці, выразнасці.
9	Студэнт свабодна валодае вучэбным матэрыялам, дае поўнае азначэнне лінгвістычным паняццям, выяўляе высокі ўзровень усвядомленасці вывучанага і ўменне аргументавана выкладаць яго, падмацоўвае свой адказ яркімі ілюстрацыямі-даказамі (як з дапаможнікаў, так і самастойна падобранымі). Аналіз моўных фактаў выкананы без памылак, што сведчыць пра ўменне прымяняць тэарэтычныя веды для вырашэння практычных задач навучання. Маўленне адпавядае патрабаванням лагічнасці, дакладнасці, правільнасці, выразнасці.
8	Студэнт у дастаткова поўным аб'ёме валодае вучэбным матэрыялам, самастойна абгрунтоўвае свой адказ і прыводзіць ілюстрацыі- доказы, узятыя з дапаможнікаў ці лекцый. Пры выкананні аналізу моўных фактаў дапускае асобныя недакладнасці, якія сам жа выпраўляе. Матэрыял выкладае паслядоўна, з захаваннем літаратурных нормаў; не дапускае фактычных памылак. Маўленне адпавядае патрабаванням лагічнасці, дакладнасці, правільнасці, выразнасці.
7	Студэнт у дастаткова поўным аб'ёме перадае вучэбны матэрыял з асобнымі недакладнасцямі, якія выпраўляе пасля дадатковых пытанняў; можа абгрунтаваць свой адказ, прывесці ілюстрацыі- доказы; матэрыял выкладае паслядоўна з нязначнымі адхіленнямі ад літаратурнай нормы. Аналіз моўных фактаў выкананы з некаторымі памылкамі, якія выпраўляюцца самастойна. Маўленне ў асноўным адпавядае патрабаванням лагічнасці, дакладнасці, правільнасці, выразнасці.
6	Студэнт перадае вучэбны матэрыял з нязначнымі памылкамі, але выпраўляе іх з дапамогай выкладчыка; тэарэтычныя звесткі падмацоўвае ілюстрацыямі, але без дастаткова глыбокага і доказнага іх абгрунтавання; дапускае недакладнасці ў паслядоўнасці выкладу матэрыялу і яго моўным афармленні. Аналіз моўных фактаў выкананы з нязначнымі памылкамі, якія выпраўляюцца самастойна. Маўленне ў асноўным адпавядае патрабаванням лагічнасці, дакладнасці, правільнасці, выразнасці.
5	Студэнт ў асноўным ведае і разумее галоўныя палажэнні тэмы, але дапускае памылкі ў азначэнні паняццяў і фармулёўцы правіл, якія можа выправіць з дапамогай выкладчыка; выкладае матэрыял непаслядоўна;

	дапускае памылкі ў моўным афармленні. Аналіз моўных фактаў выкананы з памылкамі, якія выпраўляюцца з дапамогай выкладчыка. Маўленне недастаткова лагічнае і выразнае.
4	Студэнт няпоўна выкладае праграмны вучэбны матэрыял, дапускае асобныя памылкі ў азначэнні паняццяў і фармулёўцы правіл, не ўмее абгрунтаваць свае разважанні, адчувае цяжкасці пры падборы ілюстрацый; парушае паслядоўнасць выкладу матэрыялу, дапускае памылкі ў моўным афармленні адказу. Моўны аналіз выкананы з памылкамі, якія выпраўляюцца з дапамогай выкладчыка. Маўленне недастаткова лагічнае і выразнае.
3	Студэнт ўзнаўляе нязначную частку вучэбнага матэрыялу, дапускае істотныя памылкі, якія выпраўляе з дапамогай выкладчыка. Аналіз моўных фактаў не выкананы або выкананы з грубымі памылкамі. Маўленне не адпавядае патрабаванням лагічнасці, дакладнасці, правільнасці, выразнасці.
2	Студэнт называе асобныя моўныя факты з вучэбнага матэрыялу, дапускае істотныя памылкі, якія выпраўляе з дапамогай выкладчыка. Аналіз моўных фактаў не выкананы або выкананы са значнымі памылкамі. Маўленне не адпавядае патрабаванням лагічнасці, дакладнасці, правільнасці, выразнасці.
1	Студэнт не валодае нават асобнымі фактамі з вучэбнага матэрыялу, не ўсведамляючы іх месца ў агульнай моўнай сістэме. Аналіз моўных фактаў не выкананы або выкананы са значнымі памылкамі. Маўленне не адпавядае патрабаванням лагічнасці, дакладнасці, правільнасці, выразнасці.

ПРАТАКОЛ УЗГАДНЕННЯ ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ УВА

Назва вучэбнай дысцыпліны, з якой патрабуецца ўзгадненне	Назва кафедры	Прапановы аб зменах у змесце вучэбнай праграмы ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне	Рашэнне, прынятае кафедрай, што распрацавала вучэбную праграму
Сучасная беларуская літаратурная мова	мовазнаўства і лінгвадыдактыкі	няма	пратакол № 10 ад 20.04.2020
Культура маўлення	мовазнаўства і лінгвадыдактыкі	няма	пратакол № 10 ад 20.04.2020